

PLANETA 4/2006

Ekologie a kvalita

Ekologie a kvalita

Ing. Immo Bellman, Martin Pulec, Ing. Jan Taraba

Úvodní slovo

Dnes Vám chceme předložit dvě témata, dva vědní obory, které se většinou prezentují a vyučují jako samostatné speciality. Jedná se o problematiku ochrany životního prostředí, či jedním slovem o ekologii, či ještě lépe a výstižněji o environmentální problematiku. Tou druhou odborností, specialitou je problematika realizace jakosti, či kvality.

Ten, kdo se více zamýšlí nad uvedenými tématy, prostudová je, pak musí dojít ke stejnému závěru jako my. Řešení jakosti není možné bez řešení environmentálních problematik a obráceně vzato, není možné studium a řešení environmentálních úkolů bez důkladného prosazování systema-

tického zavádění zásad systémů jakosti. Je to jedno ucelené soukolí, které dobře „šlape“ a slouží jen jako tento uvedený jednotný celek.

Domníváme se, že Vás i tentokrát tato témata zaujmou, a proto Vám předkládáme celkem tři příspěvky, z nichž každý je z jiného pracoviště a od jiného autora. Ing. Jan Taraba je z Národního informačního střediska pro podporu jakosti, Martin Pulec je student oboru aplikované ekologie České zemědělské univerzity v Praze a Ing. Immo Bellman je pracovníkem Ministerstva životního prostředí, který má na starosti problematiku značky Ekologicky šetrný.

PLANETA

odborný časopis pro životní prostředí

Ročník XIV, číslo 4/2006

Vychází 6–12× ročně

Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549, fax: 267 126 549

Tisk DOBEL, Lanškroun

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí
a časopis vychází jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí

MK ČR E 8063

ISSN – tištěná verze 1801-6898

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO.....	2
PROGRAM ČESKÁ KVALITA – DŮVĚRYHODNÝ JEDNOTNÝ SYSTÉM ZNAČEK KVALITY	4
CERTIFIKACE EKOLOGICKY ŠETRNÝCH VÝROBKŮ A PRODUKTŮ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	5
Úvod	5
Historie ekologicky šetrných výrobků	5
Program označování výrobků	6
Podmínky udělení “ekoznačky“	6
Bioprodukty a ekologické zemědělství ČR	7
Systém certifikace	8
Označování ekovýrobků	8
Kontrola	9
Přílohy:	
Slovníček pojmů	10
Ekoznačky ve světě	10
Vybrané části zákona o ekologickém zemědělství	11
Seznam použité literatury	12
ENVIRONMENTÁLNÍ ZNAČENÍ – POMOC PRŮMYSLU	13
Vybrané legislativně – právní předpisy	13
Dobrovolné nástroje	13
Ekologické značení I. typu – ecolabelling	14
K jednotlivým typům ekoznačení podrobněji	14
VYBRANÉ EKOZNAČKY	16

Program Česká kvalita

důvěryhodný jednotný systém značek kvality

Ing. Jan Taraba

Program Česká kvalita je program garantovaný vládou ČR na podporu prodeje kvalitních výrobků a poskytování kvalitních služeb. Funguje již od roku 2002. Jeho podstatou je existence jednotného systému značek, a to buď již existujících, nebo nově vznikajících, kterými jsou označeny produkty (výrobky nebo služby) nabízené na českém trhu. Tento program ve svých zásadách vychází z obdobného jednotného systému značek kvality, který v Německu úspěšně funguje již řadu let. V současné době působí v Programu Česká kvalita celkem 17 značek kvality, kdy každá značka má svého správce (jde o organizaci, která danou značku propůjčuje).

Tento program má smysl jak pro výrobce, tak i pro spotřebitele. Vznik programu Česká kvalita vyšel z potřeby upozornit na značky ověřené kvality výrobků a služeb, se kterými se spotřebitel na trhu setkává, a zároveň je i odlišit od značek ostatních, které mnohdy z hlediska kvality postrádají jakýkoliv význam.

To, že produkt odpovídá všem zásadám Programu Česká kvalita spotřebitel pozná podle toho, že symbol Česká kvalita najde současně vedle příslušné značky kvality propůjčované v daném oboru (ekologie, potraviny, dětská obuv, internetové obchody, textilní odvětví apod.).

Českou kvalitou mohou být označeny produkty (výrobky nebo služby) nabízené na území České republiky, tzn. i produkty vyrobené v zahraničí, pokud splní požadavky na kvalitu dané zásadami Programu Česká kvalita a pokud je ten, kdo tyto produkty uvádí na trh, registrován v ČR podle platných zákonů.

A jak je tento program přínosný pro podnikání? V první řadě je třeba zdůraznit, že se jedná o program dobrovolný a záleží na každém výrobci či poskytovateli služeb, zda se s ním ztotožní, či nikoliv. Obecně lze říci, že tento program umožňuje výrobcům dokladovat péči o jakost svého produktu. Program totiž zahrnuje pouze značky, jejichž kvalita je prokazatelně ověřována třetí nezávislou stranou (akreditovanou zkušebnou, laboratoří, certifikačním nebo inspekčním orgánem).

Nedávno si jeden ze správců značky, která je zařazena do Programu Česká kvalita nechal zpracovat marketingový výzkum. Z jeho výsledků vyplývá, že výrobci vstupují do tohoto programu především za účelem hledání konkurenční výhody, zvýšení prestiže a možnosti propagace firmy, zlepšení celkové image společnosti a stability jakosti produktu, či dlouhodobého zvyšování tržního podílu produktu.

Co říci závěrem? Do programu se může zapojit každý podnik, který chce informovat zákazníka o tom, že daný výrobek nebo služba splňuje požadavky kvality nad rámec všech zákonných ustanovení a předpisů. Po vstupu naší země do Evropské unie se stále více klade důraz na ověřenou kvalitu produktu.

Program Česká kvalita je zaměřen především na malé a střední podniky, protože právě ty hledají určitý opěrný bod, prostřednictvím kterého by na sebe mohly na sebe lépe upozornit, získat sebedůvěru i důvěru trhu. Obdržet výběrovou značku kvality hned v počátcích podnikání, může přinést firmě úspěch, potvrdit správnost jejího podnikatelského záměru a podpořit budoucí strategické plány.

Certifikace ekologicky šetrných výrobků a produktů ekologického zemědělství

Martin Pulec

Úvod

Na našem trhu dochází i přes částečnou regulaci cen a produkčních postupů státní správou k rozsáhlému konkurenčnímu boji. V jeho důsledku dochází k tlaku na výrobce, kdy jejich prvotním cílem je kvantita výroby s minimem nákladů, druhým kvalita prodáváných výrobků v konkurenčním prostředí a následuje výčet mnoha dalších včetně propagace a snahy využít různých ekonomických postupů pro snížení daní. Zájmy životního prostředí a jeho zdrojů stojí v tomto výčtu velmi hluboko (pokud zde vůbec jsou). Spotřebitelé však mnohdy vidí i druhou stranu mince, totiž dopad na životní prostředí a jsou ochotni zaplatit za zboží víc, aby mu pomohli. Ekoznačka je nástrojem, jehož prostřednictvím výrobci i spotřebitelé mohou zvolit výrobek, který méně poškozuje životní prostředí. Důsledků je několik:

1. lepší image firmy
 - ekoznačku lze využít při prezentaci přístupu firmy k ochraně životního prostředí a získat například náskok před konkurencí
 - podle vládního usnesení č. 720/2000 by při státních zakázkách měly být preferovány výrobky označené touto ekoznačkou
2. lepší podmínky při exportu označených výrobků do zahraničí
 - pro zahraniční partnery je často ekoznačka podmínkou (snadnější podmínky při exportu na trh EU)
 - získání ekoznačky Evropské unie „The Flower“
3. věrohodnou a srozumitelnou informaci o provedeném hodnocení výrobku a o jeho vlastnostech spojenou se státní garancí, že u označeného výrobku jsou minimalizovány nepříznivé vlivy na životní prostředí
4. snadnější orientaci pro ekologicky uvědomělého spotřebitele v široké škále téměř rovnocenných výrobků
5. Jelikož se podmínky pro udílení ekoznačky v dané výrokové kategorii se při pravidelných revizích směrnic (přibližně po třech letech) zpřísňují, vzniká neustálý tlak na vývoj produktů ještě šetrnějších k životnímu prostředí. Pokud si firma chce ekoznačku udržet, musí doložit, že i po zpřísnění směrnice splňuje výrobek všechny podmínky.

Historie ekologicky šetrných výrobků

Nápad označit ekologicky šetrný výrobek se objevil v sedmdesátých letech dvacátého století. V té době se obecně zvýšila poptávka po informacích o životním prostředí. Spotřebitelé prokazovali snahu pomoci životnímu prostředí a začali preferovat nákup výrobků, které poškozují životní prostředí méně než alternativní produkty. Na tento tržní tlak zareagovali výrobci zvýšenou produkcí takových výrobků a jejich výraznější propagací. Sami začali své ekologicky šetrné výrobky označovat, aby spotřebitelé usnadnili nákup. Spotřebitel, který byl ochoten takové produkty upřednostňovat, tak často činil i za vyšší cenu výrobku. Na to zareagovali všichni výrobci, ať byl jejich pozitivní přístup k životnímu prostředí skutečný či ne. Na trhu se tak objevila záplava různých ekoznaček, které dosud vidáme. Prokázané nesrovnalosti snížily u spotřebitelů důvěryhodnost tzv. „ekoznačení“. Poctiví výrobci i uvědomělí spotřebitelé se začali při označování ekologicky šetrnějších výrobků dožadovat takového systému, který by byl věrohodný a zaručený třetí nezávislou stranou.

Tak vznikl první, centrálně řízený certifikační systém udílení ekoznačky. Jednalo se o „Modrého Anděla“ (Der Blaue Engel), který od roku 1978 funguje v Německu. Příkladem následovaly další země – například Kanada, USA, skandinávské státy – a v roce 1994 i Česká republika (*usnesení vlády ČR ze dne 7. dubna 1993 č. 159 o přípravě národního systému značení ekologicky šetrných výrobků*). Český systém byl od prvních fází příprav koncipován tak, aby byl co nejvíce v souladu se zahraničními programy (*ekoznačením zemí EU a OECD*), což usnadnilo a nadále usnadňuje orientaci spotřebitelům i firmám. I proto je český program ekoznačení v zahraničí velmi pozitivně hodnocen.

Na podporu nejenom programu, ale hlavně samotných výrobců ekologicky šetrných výrobků, bylo přijato usnesení vlády ČR č. 720 ze dne 19. 7. 2000, které se týká rozvoje prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků a které je určeno především orgánům státní správy.

Novou šancí pro výrobce v systému ekoznačky se stalo získání ekoznačky Evropské unie „The Flower“.

Velký význam na rozvoj hnutí měla také mezinárodní pomoc v zemědělství.

Program označování výrobků

Český Národní program označování výrobků ochrannou známkou „Ekologicky šetrný výrobek“ byl vyhlášen 14. dubna 1994. Ekoznačka je na základě licenční smlouvy udělována těm produktům, které splní všechny podmínky dané příslušnou směrnicí a vztahuje se hlavně na spotřební zboží, výrobky.

V roce 2005 byly stanoveny směrnice pro 40 výrobních kategorií a ekoznačku můžeme najít na více než 200 výrobcích. Vlastníkem ochranné známky je CENIA, česká informační agentura životního prostředí (dříve Český ekologický ústav), garantem „Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků“ je Ministerstvo životního prostředí.

Program dodržuje zásady společné s dalšími světovými systémy

(vychází z mezinárodní technické normy ISO 14 024):

- **zásada dostupnosti** – orientace na výrobky spotřebního charakteru – cílem je široká škála ekologicky šetrných výrobků nabízených při denních nákupu
- **zásada vyloučení výrobků, pro které platí specifické předpisy** – např. léky, potraviny, nápoje, střelné zbraně apod.
- **zásada šetrnosti a pozitivnosti ke všem složkám životního prostředí** – ekoznačku nezíská produkt, při jehož výrobě (získávání surovin, užívání či likvidaci) by byla zatížena jedna složka životního prostředí na úkor jiné
- **zásada dobrovolnosti** – nikdo nesmí být k účasti na Programu nucen
- **zásada srozumitelnosti** – požadavky pro udělení ekoznačky a způsoby jejich kontroly musí být jasné všem stranám
- **zásada věrohodnosti** – řízení Programu musí být nezávislé a založené na vědeckém základě
- **zásada finalnosti výrobku** – ekoznačka je udělována výrobku jako celku
- **zásada otevřenosti** – žadatelem o ekoznačku může být jakákoliv firma (výrobce či dovozce)
- **zásada aplikace metody LCA** (life-cycle assessment – životního cyklu) – v rámci posuzování vlivu produktu na životní prostředí se hodnotí všechny fáze života výrobku – tj. od výběru a získání surovin až k jeho likvidaci
- **zásada časového omezení** – ekoznačka se výrobkům propůjčuje na tři roky, což odpovídá platnosti stanovených Směrnic
- **zásada kontroly** – sledování stanovených požadavků zabraňuje zneužívání ochranné známky

- **zásada mezinárodní harmonizace** – umožňuje vzájemné uznávání národních i nadnárodních ekoznaček.

Ministr a Ministerstvo životního prostředí je garantem Programu, schvaluje a podepisuje směrnice, uděluje právo na užívání ochranné známky konkrétnímu výrobku a vyjadřuje se ke všem základním otázkám rozvoje Programu.

Rada pro ekologicky šetrné výrobky je odborným a poradním orgánem ministra životního prostředí. Členy Rady jsou odborníci z oblasti ochrany životního prostředí, zástupci výrobců i spotřebitelů, představitelé vědecké a výzkumné sféry a státní správy. Členové Rady jsou jmenováni a odvoláváni ministrem životního prostředí. Členství v Radě je čestnou funkcí.

Úkolem Rady je posuzování návrhů na stanovení jednotlivých kategorií ekologicky šetrných výrobků, předkládání vlastních podnětů k případným revizím platných směrnic a podpora dalšího rozvoje Programu.

Agentura pro ekologicky šetrné výrobky je výkonným orgánem Programu. Jejím úkolem je především přijímat návrhy výrobců (dovozců, institucí, organizací, veřejnosti) na udělení značky „Ekologicky šetrný výrobek“ a „The Flower“ a předkládat tyto návrhy Radě. Připravovat a zpracovávat technické zprávy a návrhy směrnic, poskytovat žadatelům o ekoznačku přihlášku a příslušnou směrnicí, registrovat a vyřizovat přihlášky, uzavírat s přihlašovatelem licenční smlouvy, vybírat registrační poplatky, vést evidenci expertů a odborných pracovníků, vést evidenci autorizovaných a akreditovaných laboratoří a zkušeben, poskytovat informace veřejnosti.

Podmínky udělení ekoznačky

V současnosti lze ekoznačku udělit takovému výrobku, který vyhovuje zásadám Programu a který lze zařadit do některé z výrobních kategorií. Výrobní kategorie jsou určovány tak, aby zahrnovaly tzv. spotřební zboží, u kterého mohou být významné rozdíly z hlediska vlivu na životní prostředí.

Nové kategorie se připravují podle zájmu výrobce o získání ekoznačky na daný výrobek, pro který příslušná směrnice dosud neexistuje a podle situace u zahraničních programů. Ty slouží jako inspirace pro vytvoření nových kategorií, nebo (např. v případě programu ekoznačení EU) jsou přejímány doslovně (překlady).

Podkladem pro vytvoření nové směrnice je technická zpráva, která doloží potřebnost takové směrnice vzhledem k situaci na trhu a k vlivu výrobku na životní prostředí. Potvrzení výrobní kategorie se nejprve projednává v Radě, poté se předkládá ministrovi životního prostředí ke schválení. V každé směrnici je přesně vymezena výrobní kategorie, definovány hlavní pojmy, stanoveny základní a specifické požadavky na výrobky, určeny způsoby ověřování požadavků, organizační záležitosti a doba platnosti směrnice.

Základní požadavky jsou ty, které se vztahují jak k ekologickým, tak i užitným a technickým vlastnostem výrobku a rovněž zajišťují výrobu v souladu se všemi odpovídajícími zákony a předpisy. Jejich splněním je zaručeno, že výrobek je funkčně shodný s výrobky konkurenčními.

Specifické požadavky jsou požadavky na tzv. ekologické vlastnosti výrobku. Jejich splněním se výrobek označený ekoznačkou odlišuje od ostatních. Po zařazení výrobku do některé z kategorií vyplní žadatel přihlášku a přiloží dokumenty potvrzující, že výrobek vyhověl požadavkům stanoveným ve směrnici. Přihlášku předloží Agentuře, která připraví úplnou dokumentaci pro příslušné pracovníky MŽP. Ti pak po důkladné kontrole, případně doplnění a úpravách, předloží kompletní materiál ministroví životního prostředí. Na základě jeho kladného rozhodnutí uzavře Agentura s žadatelem licenční smlouvu o poskytnutí práva k užívání ochranné známky „Ekologicky šetrný výrobek“. Tento proces trvá přibližně jeden měsíc. V licenční smlouvě jsou podmínky pro používání ochranné známky. Firma, jejíž výrobek ekoznačku získá se zavazuje k zobrazování ekoznačky jen na těch výrobcích, které jsou předmětem smlouvy, k přímé reklamě pouze označených výrobků (nikoliv v rámci všeobecné reklamy výrobce či dovozce) a vyobrazení známky pouze v zeleném nebo černém provedení.

Náklady na testování a zkoušky výrobku a na vystavení dokladů potřebných k přihlášce hradí žadatel. Při podání přihlášky se platí jednorázový registrační poplatek, jímž se hradí náklady spojené s posouzením přihlášky a poskytnutím práva k užívání ochranné známky (v současné době 20 000 Kč). Žadatel částku uhradzuje Agentuře na příslušné konto registračních poplatků.

Bioprodukty a ekologické zemědělství v ČR

Velký význam na rozvoj ekologického zemědělství a tak i systémem značení BIO měla mezinárodní metodická pomoc celosvětového hnutí ekologických zemědělců IFOAM, finanční i vzdělávací podpora švýcarského sdružení SVWL, pomoc americké Nadace Bratrů Rockefellerových věnovaná na zahraničního poradce a hlavního koordinátora vývoje pana Bo van Elzakkera i pomoc německé nadace Heinricha Bolla na vydávání knih a informační systémy pro ekologické zemědělství apod. Posledními důležitými kroky pak bylo v roce 1998 obnovení finanční podpory pro ekologické zemědělce a v roce 1999 vznik nezávislé kontrolní organizace KEZ o.p.s., která je dodnes zárukou dodržování přísných pravidel ekologického hospodaření.

Státem garantovaná značka pro produkty ekologického zemědělství se nazývá BIO. Výrobky takto označené pocházejí z hospodářství, které splňuje poměrně přísné podmínky zákona o ekologickém zemědělství* a Nařízení Rady EU č. 2092/1992 EHS. Splnění kritérií pro její udělení garantuje vždy nezávislá certifikační organizace dozorovaná státem a akreditacími institucemi, např. Českým institutem pro akreditaci, o.p.s.

Pro získání známky je nutná kontrola u producenta, při které se zjistí, zda zemědělec splňuje požadavky zákona* a evropského nařízení, popřípadě dalších nadstavbových programů.

* zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí předpis – vyhláška MZe č. 16/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Tato značka se vztahuje jen na konkrétní produkty a výrobky pocházející z ekologického zemědělství a produkty a výrobky, které je možno použít v ekologickém zemědělství. Jejich ověřování je prováděno nezávislým inspekčním a certifikačním orgánem. Značka je propůjčována kontrolované osobě zpravidla na dobu 1 roku s tím, že při zjištění nesplnění podmínek, za kterých byla poskytnuta, je právem certifikační organizace certifikaci produktů či výroků omezit až zrušit. Ve zvláštních případech může být požadováno například i stažení výrobků z trhu. Ten, kdo označuje výrobky bez certifikátu, nebo používá klamné informace o výrobcích jako produktech ekologického zemědělství hrozí pokuta až do výše 1 milionu korun.

Oproti konvenčnímu zemědělství se v ekologickém zemědělství nepoužívá syntetických chemikálií, půda. Půda se hnojí přírodním hnojem od hospodářských zvířat nebo kompostem či zeleným hnojením. Problémy s plevely a škůdci se předchází střídáním plodin, mechanickým ničením plevelů, volbou vhodných plodin a plemen a dalšími alternativními metodami, jako je např. vysazování přirozených nepřátel, homeopatie, bylinná terapie atp. Aby potravina vůbec mohla získat známku „BIO“, musí vyrůst na půdě, která byla tímto „bezchemickým“ způsobem ošetřována nejméně 2–3 roky podle typu kultury a druhu zvířete a umístění okamžiku vstupu jednotlivých kultur a zvířat do přechodného období vzhledem k době získání produktu.

Při chovu zvířat se v ekologickém zemědělství dbá na to, aby měla dostatek pohybu na pastvinách, ve výbězích i prostoru pro odpočinek. Důležitým momentem je přístup na pastvu nebo k čerstvé píce v pastevním období a celoroční přístup do výběhu nebo na pastvu. Chovná stáda, či hejna nesmí být příliš hustá na poskytnuté ploše, aby zvířata nebyla stresována. Zvířatům nesmí být kupírovány ocasy, uši, upalovány zobáky atd. Kromě toho je zakázáno podávat zvířatům růstové hormony a nepřirozené krmivo, jako je třeba masokostní moučka pro skot, která může být příčinou tzv. nemoci šílených krav.

Přípustné není ani hormonálními přípravky synchronizovat říjí a podávat preventivně vakcíny a antibiotika. Pokud chovatel připustí podání těchto prostředků či krmiv z důvodu neznalosti alternativních řešení, musí takto ošetřená zvířata fyzicky oddělit od ostatních a produkci z nich vyčlenit a zpracovat odděleně od certifikované produkce. Pakliže se toto nedá provést nebo je to pro kontrolní organizaci neprůkazné, ztrácí celá produkce zvířat certifikaci a musí znovu proběhnout minimální doba přechodného období.

V ekologickém zemědělství a výrobě produktů BIO nelze používat geneticky upravené organismy ani produkty z nich pocházející. Protože je však v EU produkce některých organismů (např. kukuřice linie MON) povolena a případné břemeno újm leží na ekologickém producentovi, jsou vydávána také pravidla pro koexistenci pěstitelů GMO a ekologických zemědělců, která vyžadují minimální preventivní opatření, aby nedošlo k nežádoucímu genetickému znečištění produkce ekologického zemědělství.

Přestože jsou v ekologickém zemědělství hybridní druhy povoleny, ekologické zemědělství se vrací k zapomenutým druhům (např. pohanka, proso). Bioprodukty lze nejen zpestřit běžný jídelníček, ale i sestavit z nich speciální, třeba bezlepkovou dietu.

Systém certifikace BIO

Podmínkou účasti v certifikačním programu BIO je registrace pro ekologické zemědělství na určitých pozemcích, popř. registrace k chovu určitého druhu vyjmenovaných zvířat chovaných v ekologickém zemědělství. Registrace je vedena u Ministerstva zemědělství. Každá osoba podnikající v ekologickém zemědělství musí mít dále uzavřenou platnou smlouvu s některou kontrolní organizací, která je pověřena MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. K 1. 1. 2006 byly MZe pověřeny výkonem kontroly a certifikace následující kontrolní organizace:

Kontrola ekologického zemědělství (KEZ) Systém certifikace

Inspektor odešle vyplněný zápis o kontrole společně s ověřenou, případně doplněnou přihláškou a ostatní podklady na oddělení kontroly KEZ, o. p. s., Poděbradova 909, 537 01 Chrudim, tel.: 469 622 249, fax: 469 625 027, e-mail: kez@kez.cz, www.kez.cz

ABCERT GmbH, Zemědělská 5, 613 00 Brno,
tel.: 545 215 899, fax:
545 217 876, e-mail:

info@abcert.cz, www.abcert.cz

Před vydáním dokladu o vstu-

pu na seznam ekologických zemědělců proběhne vstupní kontrola, kde se ověří připravenost podniku na plnění zákonných požadavků. Každoroční řádné kontroly mají zajistit celoplošnou a úplnou kontrolu všech ekologických

producentů. Mnozí z nich dodávají dalším kontrolovaným osobám – výrobcům suroviny k výrobě biopotravin a tam se ověřuje původ surovin. Bez prověření všech prvoproducentů by nebylo možné zaručit BIO kvalitu biopotravin.

Kontrola probíhá přímo na ekofarmě nebo u výrobce. Zpravidla se odehrává mezi inspektorem a odpovědnou osobou, přičemž inspektor vše zaznamenává. Druhý stupeň kontroly probíhá v kanceláři kontrolní organizace. Zde se zápisy prověří po formální a obsahové stránce a předají se k vyhodnocení a rozhodnutí o osvědčení.

Při zjištění rozporů se zákonem je v kompetenci MZe nařídít odstranění bioproduktu, zakázat označovat produkty, pokutovat producenty, zpracovatele, či prodejce nebo zrušit registraci ekologického podnikatele.

Označování

Označování bioproduktů

Bioprodukt, který slouží jako surovina k výrobě biopotravin, se označuje jako ekologický tak, že se k jeho názvu přidá slovo „BIO“ a identifikační kód kontrolního orgánu (např. CZ-KEZ) a nevylučuje-li to povaha bioproduktu, i grafický znak. Takto je možné označit pouze rostlinný nebo živočišný produkt, na který kontrolní orgán vydal osvědčení o původu bioproduktu (certifikát).

V přechodném období, pokud byla dodržena délka nejméně 12 měsíců před sklizní, se rostlinný produkt označí také slovy „**produkt z přechodného období na ekologické zemědělství**“ v barvě, velikosti a typu písma, které nesmí být výraznější, než stanovují zvláštní právní předpisy.

Živočišné produkty mohou být označovány jako bioprodukty teprve po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí, za předpokladu že rozhodnutí o registraci pěstování rostlin nabylo právní moci.

V přechodném období mohou být živočišné produkty označovány jako „produkt z přechodného období na ekologické zemědělství“ až po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí.

Označování biopotravin

Zákon ukládá označovat všechny bioprodukty, biopotravinu, krmiva a osiva. Produkt se označí na obale logem BIO v souladu s odst. 1 § 23 zákona, případně jiným vhodným způsobem. Například zástavový skot bude při prodeji označen v průvodní dokumentaci slovem BIO a kódem kontrolní organizace (např. CZ-KEZ, CZ-ABCERT).

Biopotravinu, při jejíž výrobě bylo použito více než 95 % hmotnosti nebo objemu bioproduktů, přídatných látek a na kterou kontrolní orgán vydal osvědčení o biopotravině, označí výrobce potravin slovem „bio“, nevylučuje-li to název biopotravin, a také grafickým znakem a identifikačním kódem kontrolního orgánu.

Pokud bylo při výrobě biopotravin použito méně než 90 %, avšak alespoň 70 % hmotnosti nebo objemu bio-

produktů, přídatných látek, označí se biopotravina také údaji o procentním obsahu složek zemědělského původu, pocházejících z ekologického zemědělství nebo z přechodného období. Tyto údaje nesmí být v barvě, velikosti a typu písma výraznější, než stanovují zvláštní právní předpisy.

Při značení bioproduktů, či biopotravin nebo při jejich propagaci nesmí být uváděno, že představují záruku vyšší organoleptické, nutriční nebo zdraví prospěšné jakosti.

Kromě uvedeného loga BIO se lze setkat s tím, že na potravine je uvedené logo příslušného svazu. Toto označení dokládá, že producent je členem příslušného svazu.

Logo PRO-BIO používá i náš největší producent biopotravin, obchodní společnost PRO-BIO, s. r. o., Staré Město pod Sněžníkem.

V případě vydání odepření certifikátu je osoba podnikající v ekologickém zemědělství povinná vrátit kontrolní organizaci platný certifikát. V praxi to znamená, že pokud kontrolní organizace vystaví ekologickému zemědělci certifikát např. na mléko a v době platnosti tohoto certifikátu vydá kontrolní organizace stejnému ekologickému zemědělci odepření certifikátu na mléko, je povinen ekologický zemědělec originál tohoto certifikátu kontrolní organizaci vrátit, a to v termínu stanoveném touto kontrolní organizací. Do doby vydání nového certifikátu nesmí ekologický zemědělec mléko na trhu deklarovat jako biomléko.

Evropská komise pravidelně zveřejňuje v úředním Věstníku EU seznam zemí EU a jejich schválených kontrolních organizací.

Kontrola

Systém inspekce EU

Nařízení rady č. 2092/91 EHS ukládá členským státům povinnost zavést systém inspekce, provozovaný jedním nebo několika kontrolními orgány, či schválenými soukromými institucemi. Současně určí orgán odpovědný za schvalování těchto institucí a dozor nad nimi.

Inspekční instituce na základě provedených inspekci každoroční (do 31. 1.) zpracují seznam provozovatelů, kteří podléhali jejich kontrole, a správu o inspekci p, a správu o inspekci předloží odpovědnému orgánu své země. Při dovozu ze třetí země (mimo EU) je vyžadován certifikát od kompetentních orgánů těchto zemí, který zaručuje ekvivalentnost produkčních a inspekčních postupů. Může být vyžádána vlastní inspekce k prověření uvedených postupů.

Inspekční instituce též zajišťuje, aby v případě nesrovnalostí bylo z celé nevyhovující partie odstraněno značení, které poukazuje na ekologickou produkční metodu. V případě odhalení zjevného přestupku je dotčenému provozovateli zakázán odbyt výrobků s takovým označením.

Kontrolní systém ČR

Kontrolní organizace:

Ministerstvo zemědělství (MZe) = dozor na dodržování Zákona o ekologickém zemědělství u subjektů přihlášených, či registrovaných jako ekologičtí podnikatelé. Tímto dozorem je pověřena právnická osoba vybraná výběrovým řízením. Tato má právo vydávat osvědčení a původu bioproduktů nebo osvědčení o biopotravině.

KEZ o.p.s. – kontrola ekologického zemědělství je nevládní nezisková organizace a právnická osoba pověřená jako první v ČR k výkonu kontroly a certifikace s následujícími činnostmi:

- nezávislá kontrola a certifikace
- vzdělávání nezávislých inspektorů
- propagace a osvěta ekologického zemědělství
- spravování a ochrana grafického znaku BIO a jeho modifikace a udělování
- obecné propagační akce s tematikou ochrany životního zemědělství
- ediční činnost
- školení a semináře
- zastupování zájmů českého ekologického zemědělství

Druhy a postup kontrol:

- ohlášená kontrola (min. jednou za rok); neohlášená kontrola (nařízené a namátkové) revizní inspekce (na základě písemné žádosti, stížnosti nebo odvolání podnikatele)

Slovníček pojmů

Ekoznačení (ecolabelling)

označování produktů (i služeb), které jsou k životnímu prostředí šetrnější než výrobky (i služby) alternativní (vzájemně srovnatelné a zaměnitelné).

Ekoznačka

je ochranná známka udělována výrobku, který splňuje podmínky dané směrnicí pro příslušnou výrobovou kategorii.

Logo ekologicky šetrného výrobku je zobrazováno v zelené nebo černé barvě, vypadá jako stylizované písmeno „e“ zasazené do kulatého rámečku. V horní části je nápis „Ekologicky šetrný výrobek“, ve spodní části pak číselný údaj: první dvojčíslí vyjadřuje číslo směrnice, kterou výrobek splňuje, druhé je pořadovým číslem výrobku v této směrnici.

Směrnice

je technický předpis, obsahující stručný soubor požadavků základních i ekologických, které musí splňovat výrobky příslušné výrobové kategorie, aby jim mohla být propůjčena ochranná známka – ekoznačka.

Systém ekoznačení (program)

je certifikační systém řízený třetí nezávislou stranou.

Výrobová kategorie

je vybraný a vymezený druh výrobků, pro něž se stanoví požadavky, které musí výrobek tohoto druhu splňovat, aby mu mohla být propůjčena ochranná známka.

Ekoznačení ve světě

Základní cíle ekologické produkce a zpracování jsou největší světovou organizací ekologického zemědělství IFOAM definovány takto:

- produkovat potraviny vysoké jakosti a v dostatečném množství
- konstruktivním a život obohacujícím způsobem postupovat v součinnosti s přírodními systémy a cykly
- brát ohled na širší sociální a ekologické dopady výroby a zpracov. systémů
- podporovat a rozvíjet v rámci systému hospodaření biologické cykly, zahrnující mikroorganismy, půdní flóru a faunu, rostliny a živočichy
- rozvíjet hodnotné a udržitelné vodní ekosystémy
- udržovat a zvyšovat dlouhodobou úrodnost půdy
- zachovat genetickou rozmanitost produkčního systému a jeho okolí*

- podporovat zdravý způsob využívání a náležitou péči o vodu
- v maximální možné míře využívat v produkčních systémech obnovitelné zdroje
- vytvářet harmonickou rovnováhu mezi rostlinou výrobou a chovem hosp. zvířat
- zajistit všem hospodářským zvířatům vhodné životní podmínky*
- minimalizovat znečišťování prostředí
- zpracovat produkci s využitím obnovitelných zdrojů
- vyrábět organické produkty, které jsou zcela biodegradovatelné
- vyrábět kvalitní textilie s dlouhou trvanlivostí
- umožnit těm, kteří se zapojí do ekologické výroby přijatelnou kvalitu života*
- postupovat směrem ke kompletnímu produkčnímu, zpracovatelskému a distribučnímu řetězci, který bude sociálně spravedlivý i ekologicky zodpovědný

* zkráceno, viz *BIOPOTRAVINY, příručka ekologického zemědělce kapitola 1.*

Ve světě existuje více než 30 systémů ekoznačení. Spravují je organizace státní i soukromé. Většina programů je národních (tj. ekoznačka je platná v jednom státě), ale jsou i programy nadnárodní (program EU, program ekoznačení severovýchodních států Evropy).

Některé státy užívající ekoznačky jsou sdruženy v nevládní neziskové organizaci Global Ecolabelling Network. Národní program České republiky je součástí GENU od roku 2000. Hlavním cílem této organizace je usnadnit programům vzájemnou komunikaci i další rozvoj a i lepší prodej ekovýrobků.

Vybrané části zákona o ekologickém zemědělství

30/2006 Sb.

PŘEDSEDA VLÁDY vyhlašuje úplné znění zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 320/2002 Sb. a zákonem č. 553/2005 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

HLAVA IV

osvědčení a označování bioproduktu, biopotraviny a ostatního bioproduktu

§ 22

Osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu

(1) Osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu vydá pověřená osoba v souladu s ČSN EN 45011 na žádost do 30 dnů ode dne provedení kontroly, u rostlinných produktů pěstovaných na orné půdě a rostlinných produktů z trvalých kultur nejpozději do sklizně dané plodiny, a to nejméně na 1 kalendářní rok, nejdéle však na

15 měsíců, pokud osoba podnikající v ekologickém zemědělství splnila požadavky tohoto zákona a předpisů Evropských společenství¹⁾). Tato osvědčení je osoba podnikající v ekologickém zemědělství povinna uchovávat po dobu 5 let.

(2) Odepření vydání osvědčení musí být písemné a odůvodněné a musí být vydáno do 30 dnů ode dne provedené kontroly, u rostlinných produktů nejpozději do sklizně dané plodiny; originál osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu předá pověřená osoba osobě podnikající v ekologickém zemědělství.

(3) Seznam zemí a jejich inspekčních orgánů, jejichž osvědčení podle odstavce 1 se uznává za rovnocenné s osvědčením podle tohoto zákona a předpisů Evropských společenství¹⁾, je zveřejňován Evropskou komisí způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 23

Označování bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu

(1) Bioprodukt, biopotravina a ostatní bioprodukt se označí v souladu s předpisy Evropských společenství¹⁸⁾, včetně kódu pověřené osoby, se kterou osoba podnikající v ekologickém zemědělství uzavřela smlouvu o kontrole a osvědčování, a která provedla poslední kontrolu. Bioprodukt, biopotravina a ostatní bioprodukt se na obale označí také grafickým znakem podle odstavce 2.

(2) Podobu grafického znaku, kterým se označí bioprodukt, biopotravina a ostatní bioprodukt, stanoví prováděcí právní předpis. Tento grafický znak smí být užíván pouze pro účely tohoto zákona nebo předpisů Evropských společenství¹⁾ a v souladu s nimi.

HLAVA V

kontrolní systém

§ 28

Dozor nad dodržováním tohoto zákona a předpisů Evropských společenství vykonává ministerstvo.

§ 29

(1) Ministerstvo může na základě výsledků obchodní veřejné soutěže podle zvláštního právního předpisu uzavřít smlouvu s právnickou osobou nebo organizační složkou státu, na základě níž je pověřená osoba oprávněna vydávat osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu, provádět kontroly a další odborné úkony. Předpokladem je, že

a) pověřená osoba má technické a administrativní vybavení odpovídající předpokládanému druhu a rozsahu činnosti,

b) zaměstnanci pověřené osoby a další osoby provádějící za pověřenou osobu kontrolu (dále jen „osoba provádějící kontrolu“) mají odborné vzdělání a praxi podle odstavců 2 a 3,

(2) Osoba provádějící kontrolu žadatele, ekologického podnikatele, výrobce nebo dodavatele ekologických krmiv nebo

dodavatele ekologického rozmnožovacího materiálu, musí mít alespoň úplné střední odborné vzdělání v oboru zemědělství a lesní hospodářství nebo veterinární vědy a nejméně 5 let odborné praxe nebo vysokoškolské vzdělání příslušného směru a nejméně 1 rok odborné praxe.

(3) Osoba provádějící kontrolu výrobce biopotravin nebo osoby, která uvádí biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu, musí mít alespoň úplné střední odborné vzdělání v oboru zemědělství a lesní hospodářství nebo potravinářství a nejméně 5 let odborné praxe nebo vysokoškolské vzdělání příslušného směru a nejméně 1 rok odborné praxe.

(4) Osoba provádějící kontrolu nesmí

- a) být osobou podnikající v ekologickém zemědělství,
- b) provádět kontrolu osoby podnikající v ekologickém zemědělství, které poskytla v posledních 3 letech poradenství,
- c) provádět kontrolu v obci, kde má trvalý pobyt, nebo
- d) provádět kontrolu u osob blízkých.

(5) Osoba provádějící kontrolu podle tohoto zákona je povinna zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděla během výkonu kontroly; to neplatí, jde-li o informace, které je povinna poskytnout ministerstvu podle § 30 odst. 2 písm. b).

(6) Postup ministerstva při uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti pro zahájení závislé nebo nezávislé regulované činnosti a pro její výkon na území České republiky, pokud byla odborná kvalifikace pro výkon této činnosti získána nebo tato činnost byla vykonávána v jiném členském státě státními příslušníky členských států nebo jejich rodinnými příslušníky, upravuje zvláštní právní předpis.

§ 30

(1) Smlouvu podle § 29 odst. 1 uzavře ministerstvo na dobu neurčitou. Tato smlouva musí obsahovat důvody, za kterých může ministerstvo smlouvu vypovědět, k nimž zejména patří neplnění povinností podle odstavce 2 nebo neplnění podmínek, za nichž byla smlouva s pověřenou osobou uzavřena, a výpovědní lhůtu.

(2) Pověřená osoba je povinna

...

Seznam použité literatury

Příručka ekologického zemědělce:

BIOPOTRAVINY, hodnocení kvality, zpracování a marketing, ministerstvo zemědělství ČR Jan Moudrý, Jaroslav Prugar, Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2002

Národní program označování ekologicky šetrných výrobků, CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Praha 2005

Právní předpisy o ekologickém zemědělství, internetový server ministerstva zemědělství ČR (www.mze.cz)

Environmentální značení – pomoc průmyslu

Ing. Immo Bellman

Do široké mozaiky čerstvých novinek a zajímavých zkušeností, se kterými se na této letošní konferenci seznámíme, bych rád přidal i ty, které souvisí doslova s každodenní praxí většiny z nás. Jinak řečeno, rád bych všechny přítomné seznámil s tím, kde v praktickém životě by mělo, či alespoň mohlo docházet k propojení zásad ekonomiky a ekologie. To nejen ve prospěch stále připomínané nutnosti ochrany životního prostředí, ale i samotného podnikatelského prospěchu a prestiže dotyčné organizace, dotyčné firmy. Tím myslím v prvé řadě zvýšení obrátu dané firmy, ale i zvýšení náskoku před konkurenčním podnikem. Jistě si vzpomenete na naše snahy vysvětlovat praktické zásady a systematické přibližování způsobů, jak takové zásady zařadit do systému vedení firmy, servisu, či jiného typu výrobního a obchodního podniku, organizace.

Hned v úvodu musím upozornit nato, že uvedené informace jsou rozděleny do dvou praktických „balíčků“. V tom prvním to budou základní informace o legislativně právních předpisech, tedy ty zcela striktní, přikázané, tvrdě kontrolované a vymáhané pokyny. Ve druhém „balíčku“ se naopak bude jednat o systémy doporučené, dnes již všeobecně nazývané jako dobrovolné nástroje v ochraně životního prostředí, tedy při působení na činnost výrobních podniků, na průmysl. Jedná se o systémy, či programy, které právě tím, že jsou dobrovolné, tak jsou ve vyspělých státech světa podnikatelskou sférou více vyhledávány. Vedení firem dává jejich přijetí a následné realizaci přednost a tyto dobrovolné nástroje považují za výrazný projev vlastní, technicko – ekonomické a environmentální vyspělosti a tím získáváním náskoku, předností před konkurencí.

A) Vybrané legislativně – právní předpisy

- Zákon č. 171/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon ČNR č. 86/2002 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění zákona č. 521/2002 Sb.,
- Nařízení vlády, č. 350/2002 Sb., kterým se stanoví imisní limity a podmínky a způsob sledování, posuzování, hodnocení a řízení kvality ovzduší, ve znění Nařízení vlády č. 60/2004 Sb.,
- Nařízení vlády, č. 352/2002 Sb., kterým se stanoví emisní limity a další podmínky provozování spalovacích stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší,
- Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 357/2002 Sb., kterou se stanoví požadavky na kvalitu paliv z hlediska ochrany ovzduší,
- Metodický návod odboru ochrany ovzduší Ministerstva životního prostředí ČR k výpočtu imisních charakteristik znečišťujících látek pro hodnocení kvality ovzduší č. 520/2203/93,
- Zákon o vodách č. 254/2001 Sb. a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění č. 76/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb. a zákona č. 274/2003 Sb.,
- Zákon o odpadech č. 185/2001 Sb. a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 477/2001 Sb., zákona č. 76/2002 Sb., zákona č. 275/2002 Sb., zákona 320/2002 Sb. a zákona č. 356/2003 Sb.,
- Zákon o obalech č. 477/2001 Sb. a o změně některých zákonů (zákon o obalech),
- Zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a o chemických přípravcích a o změně některých zákonů,
- a další zákony, nařízení, metodické předpisy, sdělení.

B) Dobrovolné nástroje

• Ekologické označování výrobků (ekolabelling)

Je to systém, zavádějící vznik takových výrobků, které znamenají menší zátěž, mají menší negativní dopady na životní prostředí, ale jsou svými vlastnostmi srovnatelné s dosud vyráběnými výrobky, plní stejné funkce. Vznikají a jsou vyráběny za použití jiných surovin a nových technologií,

• Environmentální management EMS resp. EMAS

Jedná se o obecně použitelné programy, které určují požadavky kladené na systém environmentálního managementu, ale zahrnují také nezávisle prováděné ověřování shody a vypracování prohlášení o stavu životního prostředí,

• Čistší produkce

Ta je dnes chápána jako integrální preventivní strategie aplikovaná ve výrobní sféře, jejímž hlavním úkolem je od-

straňovat příčiny, způsobující znečišťování životního prostředí, s důrazem na minimalizaci odpadů, ve vztahu jak k výrobku, tak k realizaci nějaké služby,

- **Hodnocení životního cyklu (Life Cycle Assessment – LCA)**

Jedná se o systém, značící vymezení hranic pro látkové a energetické toky, které daný výrobní proces spojují s jeho okolím,

- **Ekodesign**

Je dnes používaný systematický proces navrhování a vývoje výrobku, který vedle klasických vlastností (funkčnost, ekonomičnost, bezpečnost, ergonomie, atd.), klade důraz na dosažení minimálních negativních dopadů výrobku na životní prostředí a to z hlediska jeho celého životního cyklu,

- **Integrovaná výrobní politika. (IPP)**

specifikuje hlavní směry a nástroje pro definování nových postupů vývoje výrobků a služeb. Základním cílem IPP je snižování využívání přírodních zdrojů a snižování negativních environmentálních dopadů všech druhů odpadů a to v úzké spolupráci všech zainteresovaných skupin společnosti, tj. především výrobních podniků, obchodů, spotřebitelů a rovněž státních institucí – vlády.

Další výzvou IPP je systematické vytváření lepších tržních podmínek pro „zelené“ výrobky (např. se značkou „Ekologicky šetrný výrobek“) a „zelené nakupování“.

Uvedený stručný přehled dává jasný obraz o obsáhlosti a šíři uvedených problematik, které jsou však důrazně řešeny systémem harmonizace s příslušnými systémy a programy Evropské unie.

Vzhledem ke značné obsáhlosti uvedené problematiky se dále budu věnovat pouze problematice ekologického označování I., II. a III. typu značení

Ekologické značení I. typu – ecolabelling

Tento systém byl v České republice zpracován a následně realizován jako „**Národní program označování ekologicky šetrných výrobků**“. Garantem Programu je stát, prostřednictvím Ministerstva životního prostředí (MŽP). Začátek jeho realizace připadá na 7. červen 1994, kdy byla slavnostně udělena první česká ochranná známka „**Ekologicky šetrný výrobek**“.

Český Národní program byl takto zahájen na základě souhlasu vlády s jeho celospolečenským významem a to formou usnesení vlády ČR č. 159 ze 7. dubna 1993. Již od samého začátku byl český program harmonizován se základním pokynem Evropské unie pro ekoznačení, „Nařízením ES č. 880 z 23. března 1992, o systému udělování ekoznačky Společenství“ a posléze jeho novelou

„Nařízením evropského parlamentu a Rady EU č. 180/2000, o revizi systému udělování ekoznačky Společenství“. I tato novela EU se hned odrazila ve struktuře a celkovém pojetí českého ekoznačení a to již druhým usnesením vlády ČR č. 720/2000, o podpoře prodeje a užívání ekologicky šetrných výrobků“.

Uvedené usnesení má široký význam tohoto pohledu:

- pro samotné životní prostředí a jeho jednotlivé složky, při úspěšné realizaci Národního programu ekoznačení v ČR,
- rovněž tak faktický přínos pro každého výrobce/dovozce ekologicky šetrných výrobků, z hlediska možnosti získání státních zakázek. To proto, že v uvedeném usnesení je vládou doporučeno všem ústředním státním orgánům a organizacím, aby při svých nákupech zboží a výrobků, nutných pro zdárný chod těchto organizací, dávaly přednost nákupu uvedených ekologicky šetrných výrobků. Tímto usnesením také vyšlo Ministerstvo životního prostředí vstříc všem firmám, výrobcům, aby jimi vyráběné ekologicky šetrné výrobky měly zajištěný lepší odbyt, větší prodejnost. Zároveň je tímto zvýrazněna příkladná pozitivní reakce uvedených ústředních státních orgánů při řešení problematiky tzv. „**zeleného úřadování**“ a „**zeleného nakupování**“ což v současné době se v zahraničí začíná stále více prosazovat.

Nyní bych vás rád seznámil s novinkami, ke kterým naše ministerstvo v posledních měsících přistoupilo, čímž myslím novinky z oblasti ekologického značení. Jedná se o II. a III. typ environmentálního značení.

Podle příslušných mezinárodních technických norem řady ISO 14 000 se problematika ekoznačení (environmentálního značení) a prohlášení rozděluje do základních tří skupin. Jsou to:

1. „Ekoznačení“ (ekolabelling), I. typ, realizovaný podle normy ISO 14 024,
2. „Vlastní (sebe-) prohlášení“, II. typ, realizovaný podle normy ISO 14 021,
3. „Ekoprofil“, environmentální prohlášení o výrobku, III. typ, realizovaný podle normy ISO 14 025.

K jednotlivým typům ekoznačení podrobněji:

ad 1)

- I. **typ ekoznačení – ecolabelling**, je v České republice realizovaný jako „**Národní program označování ekologicky šetrných výrobků**“.

Všeobecné základní informace:

- ekoznačení realizované podle zásad uvedených v mezinárodní technické normě ISO 14 024,
- garantem uvedeného systému, programu je ve většině případů stát v garanci příslušného ministerstva životního prostředí,

- program je určený hlavně na spotřební zboží (nepatří sem potraviny, nápoje, léky a léčiva, zbraně, střelivo, omamné látky atp.),
- rovněž příslušnou ekoznačkou nemohou být označeny výrazně ekologické výrobky jako je větrný či vodní mlýn, šlapací kolo, atd.,
- jedná se o nejrozšířenější a dnes i nejpoužívanější a nejžádanější typ ekoznačení,
- systém je zavedený buď jako národní či nadnárodní ve více než 40 státech světa,
- mezi nejznámější a také nejstarší systémy patří německý program ekoznačení s logem „Modrý anděl“ (vznikl v roce 1978), následuje program skandinávský, mající ve znaku „Labuť“ a samozřejmě mladší, nadnárodní program, program Evropské unie s logem „květina“,
- činnost mezinárodní organizace GEN (Global Ecolabelling Network), sdružující úspěšné národní a nadnárodní organizace I. typu ekoznačení. Výsledná činnost GENU znamená značnou pomoc všem výrobcům/dovozcům ekologicky šetrných výrobků hlavně tím, že na mezinárodní úrovni (hlavně internet) jsou spotřebitelé na celém světě stále informováni o jejich výrobcích. Česká republika, resp. Ministerstvo životního prostředí je platícím členem této organizace již od roku 2000,
- účast v této organizaci je zvláště ekonomicky výhodná pro zúčastněné firmy, neboť jejich seznam a jimi vyráběné ekologicky šetrné výrobky jsou průběžně aktualizovány a trvale umístěny na jejich internetových stránkách,
- v současné době je v českém Národním programu ekoznačení zpracováno a vyhlášeno celkem 45 výrobních kategorií, z nichž dvě pod číslem 42 a 43 jsou uvedeny jako **Směrnice pro hodnocení v oboru služby** – „Služby v kempech“ a „Turistické ubytovací služby“. Aktivně je v českém Národním programu zúčastněno přes 70 českých i zahraničních firem, s celkovým počtem přes 310 označených výrobků.

ad 2)

II. **typ ekoznačení, tj. „Vlastní, či sebe – prohlášení“**, realizovaný podle mezinárodní technické normy ISO 14 021.

Hlavní zásady:

- prohlášení musí být přesné a nezavádějící,
- prohlášení musí být doložené a ověřené,
- prohlášení se musí týkat určitého výrobku a musí být používáno pouze v odpovídajících souvislostech,
- prohlášení musí být specifické ve vztahu k environmentálnímu zlepšení,
- vyhlášovatel musí být zodpovědný za vyhodnocení a opatření údajů nezbytných pro ověření vlastního environmentálního prohlášení (tvrzení). Další je uvedeno v „Metodickém postupu“.

Tento typ ekoznačení je zatím méně známý. Od poloviny roku 2005 proběhlo na MŽP několik jednání, kdy se firmy zajímaly o možnost tohoto typu ekoznačení.

V současné době probíhají mezi MŽP, Agenturou pro ekologicky šetrné výrobky a několika zájemci úspěšná jednání, která by měla být ukončena zpracováním a zveřejněním formou „Sebeprohlášení“ daných firem o jejich výrobcích.

Firma si následně informaci o svém novém výrobku může dávat např. na obaly svých výrobků, jako jsou pytle, krabice, automobilové cisterny, cisterny železničních vagonů, atd. Firma může uvádět a zvýraznit příslušné prohlášení či tvrzení, slovní formou jako např. „Opakovatelně použitelný“, „Kompostovatelný“, „Snížená spotřeba energie“, „Snížená prašnost“ atp. To zásadně může zvýšit zájem spotřebitelů o takto nabízený druh zboží, tj. i uvažovaný výsledný ekonomický efekt.

ad 3)

III. **typ ekoznačení, tj. „Ekoprofil“, environmentální prohlášení** o výrobku (environmental produkt declaration – EPD), podle mezinárodní technické normy ISO 14 025.

Hlavní zásady:

- prohlášení (EPD) musí být přesné a nezavádějící,
- prohlášení musí být doložené a ověřené nezávislou, odbornou akreditovanou institucí,
- prohlášení se musí týkat pouze určitého výrobku a musí být používáno pouze v určitých souvislostech,
- prohlášení je zpracováno ve všech fázích životního cyklu (LCA) výrobku,
- prohlášení EPD předchází zpracovaná LCA studie výrobku, podle norem ISO řady 14 040,
- základ prohlášení tvoří informace o materiálovém a součástkovém složení hodnoceného výrobku.

I v tomto případě proběhla v druhé polovině minulého roku na MŽP, jednání se společným jmenovatelem – zájmem několika firem o možnostech získání III. typu ekoznačení. Při tomto typu ekoznačení je kladen zvláště silný důraz na perfektní přípravu a následně přesně dodržovanou zásadu a to princip „životního cyklu“ – LCA (Life Cycle Assessment).

Některá jednání o tomto typu ekoznačení proběhla dobře a úspěšné firmy již mají vydaný doklad – certifikát příslušné akreditované laboratoře o uvedeném III. typu ekoznačení – o „Ekoprofilu“ na svůj výrobek. Uvádím zatím následující první firmy:

– **VSM Production, s.r.o. Brno**, patřící do skupiny VSM Group AB (Švédsko), vyrábějící šicí stroje PFAFF. Samotná výroba šicích strojů zde však sahá do padesátých let minulého století, uváděné pod značkou ZETINA. V rámci koncernu VSM začala výroba v roce 2002.

Ekoznačení III. typu „Ekoprofil“ tak získal šicí stroj pro ozdobné šití **PFAFF 2046 (440)**, který umožňuje 89 druhů stehů při rychlosti šití až 1000 stehů za minutu.

Príslušné ověřování, jako Environmentální deklaraci výrobku (EPD), provedl Elektrotechnický zkušební ústav Praha.

– **ETA a.s. Hlinsko**, je česká firma, s více jak šedesátiletou tradicí ve výrobě elektrických spotřebičů pro domácnost. V poslední době se úspěšně rozvíjí i výroba komponentů pro automobilový průmysl.

Ocenění „Ekoprofil“ získal podlahový vysavač ETA 1450 PROXIMO, který vyniká nízkou hlučností a naopak vysokým sacím výkonem.

Ověřování jako EPD provedl také Elektrotechnický zkušební ústav Praha.

Je nutné upozornit na to, že v případech obou typů ekoznačení, tj. II. a III. typ, se již nemusí jednat výhradně o spotřební zboží, ale např. i o stavební, či průmyslové výrobky.

Vybrané ekoznačky

Ekologicky šetrný
výrobek
ČESKÁ REPUBLIKA

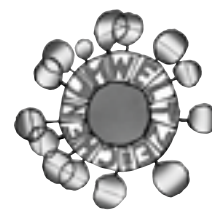
Environmentálne
vhodný výrobok
SLOVENSKO

Znak ekologiczny
POLSKO

Der Blaue Engel
NĚMECKO

Umweltzeichen
RAKOUSKO

NF Environment
FRANCIE

Nordic Swan
**NORSKO,
ŠVÉDSKO,
ISLAND, FINSKO,
DÁNSKO**

Zelený tuleň
USA

Environmental
Choice – Choix
KANADA

Environmental
Choice
AUSTRÁLIE

Environmental
Choice
NOVÝ ZÉLAND

Friendly to the
Earth – Eco Mark
JAPONSKO

Korea eco-label
KOREA

Green Label
HONGKONG

Green choice
Philippines
FILIPÍNY